EZAN

Kur'an'da Ezan:

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

- ***"Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağrı yapıldığı zaman, hemen Allah'ın zikrine koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır."[1]***

[1] Cuma, 9.

- وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلاَةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لاَ يَعْقِلُونَ

- ***"Siz namaza çağırdığınız vakit onu alaya alıp eğlence yerine koyuyorlar. Bu şüphesiz onların akılları ermeyen bir toplum olmalarındandır."***[2]

[2] Maide, 58.

“Ezan” Ne Demektir?:

- Ezan, «duyurma, bildirme» mânasına gelen E-Ze-Ne “ا–ذ–ن” kökünden gelmektedir.
- Şer'î ıstılah olarak: “Hususî lafızlarla namaz vaktini bildirmek, duyurmak” mânasına gelir.

Ezanın İçerdiği Mana:

- Kurtubî Ezanın sözlerinin içerdiği anlamları şöyle ifade etmektedir:
- "Ezan, kelimelerin azlığına rağmen itikadla ilgili bütün meseleleri içine alır… Allah'ın büyüklüğünü ifadeye başlar. Bu ise Allah'ın varlığını ve kemalini tazammun eder. Sonra tevhidi beyan eder, şirki reddeder. Sonra Hz. Muhammed'in peygamberliğini teyit eder. Sonra, şehadetten sonra hususî ibadete çağırır. Zaten şehadetsiz ibadet bilinemez. Sonra felaha yani kurtuluşa davet eder ki, bu da ebedî bekadır. Şu halde, burada âhiret hayatına işaret vardır. Sonra bazı şeyler, ehemmiyetine binaen takviye için tekrar edilmiştir."

Ezanın Ortaya Çıkışı:

- Namaz Mekke döneminde farz kılındığı halde Hz. Peygamber'in Medine'ye gidişine kadar namaz vakitlerini bildirmek için bir yol düşünülmemişti. Medine döneminde ise müslümanlar başlangıçta zaman zaman bir araya toplanıp namaz vakitlerini gözetirlerdi. Bir süre namaz vakitlerinde sokaklarda "es-salâh es-salâh" (namaza namaza!) diye çağrıda bulunulduysa da bu yeterli olmuyordu.
- Namaz vaktinin geldiğini haber vermek üzere bir işarete ihtiyaç duyulduğu aşikârdı. Bunun için çan çalınması, boru öttürülmesi, ateş yakılması veya bayrak dikilmesi şeklinde çeşitli tekliflerde bulunulduysa da çan Hristiyanların, boru Yahudilerin, ateş Mecûsîler'in âdeti olduğu için Rasûlullah tarafından kabul edilmedi.

- Ezanın ortaya çıkması hadis-i şeriflerde şöyle anlatılmaktadır:
- Ebû Umeyr İbnu Enes, amcasından naklen anlatıyor:
- اِهْتَمَّ رَسُولُ اللَّهِ لِلصَّلاةِ كَيْفَ يَجْمَعُ النَّاسَ لَهَا؟
- "Rasulullah (sas) halkı namaza nasıl toplayacağı meselesine eğildi.
- فَقِيلَ لَهُ: اُنْصُبْ رَايَةً عِنْدَ حُضُورِ الصَّلاَةِ فَإِذَا رَأَوْهَا آذَنَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا:
- Kendisine: "Namaz vakti olunca bir bayrak dik, onu görünce halk birbirine haber verir" dendi.
- فَلَمْ يُعْجِبْهُ ذَلِكَ، فَذُكِرَ لَهُ الْقُنْعُ، وَهُوَ شَبُّورُ الْيَهُودِ فَلَمْ يُعْجِبْهُ ذَلِكَ. فَقَالَ: هَذَا أَمْرٌ مِنْ أَمْرِ الْيَهُودِ؛

- Bu, Rasulullah'ın hoşuna gitmedi. Bunun üzerine O'na, boynuz hatırlatıldı. Bu, yahudilerin borazanı idi. Onu bu da memnun etmedi ve hatta; *"Bu yahudi işidir!"* dedi.

- فَذُكِرَ لَهُ النَّاقُوسُ. فَقَالَ: هُوَ مِنْ أَمْرِ النَّصَارَى. فَانْصَرَفَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ اَلْاَنْصَارِىُّ وَهُوَ مُهْتَمٌّ لِهَمِّ رَسُولِ اللَّهِ فَأُرِىَ الْاَذَانَ فِي مَنَامِهِ.

- Bunun üzerine büyük çan hatırlatıldı. Efendimiz: *"Bu hristiyanların işidir"* dedi. Bu (konuşmalar)dan sonra Abdullah İbnu Zeyd el-Ensârî, Rasulullah'ın üzüntüsüne üzülerek ayrıldı. Bunun üzerine rüyasında ezan öğretildi.[3]

---

[3] Ebu Davud.

- Abdullah İbnu Zeyd rüyasında kendisine ezanın öğretilmesini şöyle anlatıyor:
- لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ بِالنَّاقُوسِ يُعْمَلُ لِيُضْرَبَ بِهِ لِلنَّاسِ لِجَمْعِ الصَّلاَةِ طَافَ بِى وَأَنَا نَائِمٌ رَجُلٌ يَحْمِلُ نَاقُوسًا فِي يَدِهِ،
- "Rasûlullah, halkı namaz için toplamak maksadıyla çalınmak üzere bir çan yapılmasını emrettiği zaman, ben uyurken yanıma bir adam geldi. Elinde bir çan vardı. Ben:
- فَقُلْتُ يَا عَبْدَ اللَّهِ؟ أَتَبِيعُ النَّاقُوسَ؟
- "Ey Allah'ın kulu, bu çanı bana satar mısın?" dedim. Adam:
- قَالَ: وَمَا تَصْنَعُ بِهِ؟

- "Pekâlâ, ama bunu ne yapacaksın?" dedi.
- فَقلْتُ: نَدْعُو بِهِ إِلَى الصَّلاَةِ.
- Ben: "Bununla insanları namaza çağıracağım" dedim.
- قالَ: أفَلَا أَدُلَّكَ عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ؟
- Bana: "Sana bu iş için daha hayırlı bir söz göstereyim mi?" dedi.
- فَقُلْتُ لَهُ بَلَى.
- Ben de ona: "Elbette!" dedim.

- قَالَ تَقُولُ: اَللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، اَللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

- "Öyleyse şunu söyle!" diyerek bana öğretti:
- "Allahu ekber Allahu ekber Allahu ekber Allahu ekber.
- Eşhedü en la ilahe illallah, Eşhedü en la ilahe illallah.
- Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah, eşhedü enne Muhammeden Resûlullah.
- Hayye ala'ssalât, Hayye ala'ssalât.

- Hayye ala'lfelâh, Hayye ala'lfelâh.
- Allahu ekber Allahu ekber
- Lâilâhe illallah."
- قَالَ: ثُمَّ اِسْتَأْخَرَ عَنِّى غَيْرَ بَعِيدٍ. ثُمَّ قَالَ: ثُمَّ تَقُولُ إِذَا أَقَمْتَ الصَّلَاةَ: اَللَّهُ أَكْبَرُ اَللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ ، اَللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.
- Abdullah İbnu Zeyd devamla dedi ki: "(Rüyamdaki bu zat) benden biraz uzaklaştı sonra tekrar söze başlayıp: "Sonra namazı kılacağın zaman şunu söylersin" dedi ve öğretti:

- "Allahu ekber Allahu ekber Eşhedu en lâ ilâhe illallah, Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah, Hayye ala'ssalât, Hayye ala'lfelâh, Kad kâmeti'ssalât, kad kameti'ssalât, Allahu ekber Allahu ekber Lâilâhe illallah."
- فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ فَأخْبَرْتُهُ بِمَا رَأَيْتُ.
- Sabah olunca Rasûlullah'a gelerek (rüyamda) gördüklerimi haber verdim.
- فَقَالَ: إنَّهَا لَرُؤْيَا حَقٌّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ. فَقُمْ مَعَ بِلَالٍ فَأَلْقِ عَلَيْهِ مَا رَأَيْتَ فَلْيُؤَذِّنْ بِهِ فَإِنَّهُ أَنْدَى صَوْتًا مِنْكَ.

- Bana: "İnşallah bu hak bir rüyadır. Kalk rüyada öğrenmiş olduğunu Bilâl'e öğret. O bunları söyleyerek ezan okusun. Zîra o, sesce senden daha gür!" buyurdu.
- فَقُمْتُ مَعَ بِلَالٍ فَجَعَلْتُ أُلْقِيهِ عَلَيْهِ وَيُؤَذِّنُ بِهِ،
- Ben de Bilâl'le birlikte kalktım. Ona teker teker arz ediyordum. O da bunları yüksek sesle söyleyerek ezan okumaya başladı.
- فَسَمِعَ ذَلِكَ عُمَرُ بنُ الْخَطَّابِ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ وَهُوَ يَجُرُّ رِدَاءَهُ، يَقُولُ
- Bunu evinde olan Ömer İbnu'l-Hattâb işitmişti. Hemen evden çıkıp ridâsını çekerek geldi ve şöyle dedi:

- يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَالَّذِى بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَقَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ الَّذِى أُرِىَ.
- "Ey Allah'ın Rasûlü! Seni hak ile gönderen Zât-ı Zülcelâl'e yemin olsun, onun gördüğünün aynısını ben de gördüm!"
- فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ فَلِلَّهِ الْحَمْدُ.
- Bunu işiten Rasûlullah: *“Elhamdülillah! Şimdi bu daha sağlam oldu!"* dedi.”[4]
- Böylece ezan hicrî 1. (622) veya bir rivayete göre 2. (623) yılda meşrû kılınmış oldu. Daha sonra Mescid-i Nebevi” nin arka tarafına ezan okumak için özel bir yer yapıldı.

---

[4] Ebu Davud.

Ezan Okumanın Fazileti:

- Rasulullah buyurdular ki:

- لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْاَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ اِسْتَهَمُوا.

- *"İnsanlar, eğer ezan okumak ile namazın ilk safında yer almada ne (gibi bir hayır ve bereket) olduğunu bilseler, sonra da bunu elde etmek için kur'a çekmekten başka çare kalmasaydı, mutlaka kur'aya başvururlardı."*[5]

---

[5] Buhari.

- Rasûlullah buyurdular ki:
- مَنْ أَذَّنَ سَبْعَ سِنِينَ مُحْتَسِبًا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ
- *"Kim, yedi yıl sevabına inanarak ezan okursa, Allah bunu, onun ateşten kurtulmasına bir senet yapar."*[6]

---

[6] Tirmizi.

- Rasulullah buyurular ki:
- اَلْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.
- *"Müezzinler Kıyâmet günü, boyun itibariyle insanların en uzunu olacaklardır"*[7]
- Kıyamet gününde müezzinlerin boyunlarının uzun olmasının ne anlama geldiği konusunda âlimler çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Boynun uzunluğu, bir kimsenin iyi ve hayır işlerinin çokluğuna delâlet eder. Müezzinler insanları Allah'a davet çağırısı yapan kimseler oldukları için hayırlarının çokluğu sebebiyle böyle nitelendirilmiştir. Bazı âlimlere göre, onlar ilâhî rahmeti görmeye en çok özenen kimselerdir. Bir şeyi görmeye özenen boynunu ona doğru uzatır. İlâhî rahmeti görmek, çok ecir ve sevap kazanmak demektir. Bu sebeple boyunları uzun diye nitelenirler. Araplar, kendi büyüklerini ve reislerini uzun

---

[7] Müslim.

boyunlulukla vasıflandırırlar. Bu anlama göre müezzinler kıyamet gününde reis mevkiinde olacak ve arkalarında bir cemaat bulunacak demektir. Bir başka yoruma göre kıyamet gününde müezzinler topluluğu sayıca çok olacak, dünyada onların davetlerine icabet edip ibadete koşanlar da kendileriyle bir arada bulunacaklardır. Faziletleri, hayırlı işleri ve güzel davranışları çok anlamında kendilerine uzun boyunlu denilmiştir. Çünkü boynun uzunluğu, hayırdan, iyi davranıştan, sevinçli ve üstün mertebede olmaktan kinayedir. Bazı hadis şârihlerine göre, boynun uzunluğu onların istikamet üzere, yani Allah'ın gösterdiği dosdoğru yol üzere olmalarını, kalplerinin mânevî tatmine ve doyuma ulaştığını, kıymetlerinin kıyamet gününde açıkça ortaya çıkacağını ifade eder. Görüldüğü gibi, bu hadise pek çok ve değişik anlamlar verilmiştir. Fakat bu anlamların her birinde iyilik, hayır, fazilet, sahih itikad, sâlih amel ön plana çıkarılmıştır. Bütün bunlardan sonra söylenecek söz, müezzinliğin faziletli bir vazife ve büyük bir hayır olduğudur.

- Rasulullah buyurdular ki:
- اَلْمُؤَذِّنُ يُغْفَرُ لَهُ مَدَى صَوْتِهِ، وَيَشْهَدُ لَهُ كُلُّ رَطْبٍ وَيَابِسٍ. وَشَاهِدُ الصَّلَاةِ يُكْتَبُ لَهُ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ صَلَاةً، وَيُكَفِّرُ عَنْهُ مَا بَيْنَهُمَا.
- *"Müezzin, sesinin gittiği yer boyunca mağfiret olunur. Yaş ve kuru her şey onun lehinde şehadet eder, namaza katılan kimseye yirmi beş kat namaz yazılır ve iki namaz arasındaki (günahları) affedilir."*[8]

******

- Hz. Ömer: "Halifelik göreviyle birlikte müezzinlik görevini de yürütebilseydim bunu da yapardım"

[8] İbn Mace.

Ezanı Duyan Şeytan Kaçar:

- Rasulullah buyurdular ki:
- **إِذَا نُودِىَ لِلصَّلاَةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ لَهُ ضُرَاطٌ، حَتَّى لاَ يُسْمَعَ التَّأْذِينُ فَإِذَا قُضِىَ التَّأْذِينُ أَقْبَلَ، حَتَّى إذَا ثُوِّبَ بِالصَّلاَةِ أَدْبَرَ،...**
- *"Namaz için ezan okunduğu zaman şeytan oradan sesli sesli yellenerek uzaklaşır, ezanı duyamayacağı yere kadar kaçar. Ezan bitince geri gelir. İkamete başlanınca yine uzaklaşır, ...*

- **حتّى إِذَا انْقَضَى التَّثْوِيبُ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطِرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ، يَقُولُ لَهُ: اُذْكُرْ كَذَا وَاذْكُرْ كَذَا، لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ مِنْ قَبْلُ، حَتَّى يَظِلَّ الرَّجُلُ مَا يَدْرِى كَمْ صَلَّى.**

- *ikamet bitince geri dönüp kişi ile kalbinin arasına girer ve şunu hatırla, bunun düşün diye aklında daha önce hiç olmayan şeylerle vesvese verir. Öyle ki (buna kapılan) kişi kaç rekat kıldığını bilemeyecek hale gelir.”*[9]

---

[9] Buhari.

Tek Başına Namaz Kılarken de Ezan Okunmalıdır:

- Rasulullah Ebu Said el-Hudri'ye şöyle demiştir:
- إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ، فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ، أَوْ بَادِيَتِكَ، فَأَذَّنْتَ بِالصَّلَاةِ فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ، فَإِنَّهُ: «لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ، جِنٌّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ، إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»
- *"Ben senin koyunu ve kır hayatını sevdiğini görüyorum. Koyunlar arasında veya kırda iken, namaz için ezan okuduğunda sesini iyice yükselt. Çünkü müezzinin sesinin ulaştığı yere kadarki alanda olup da onu işiten cin, insan ve her varlık, kıyamet gününde ezan okuyanın lehine şahitlik yaparlar."*[10]

[10] Buhari.

Ezan Okunurken Sözleri Tekrar Etmek:

- Ebû Hüreyre anlatıyor: "Rasûlullah ile beraberdik. Bilâl kalkıp ezan okudu. (Ezanı bitirip) susunca, Rasulullah şöyle dedi:

- مَنْ قَالَ مِثْلَ هذَا يَقِينًا دَخَلَ الْجَنَّةَ.

- *“Kim bunun mislini kesin bir inançla söylerse cennete girer.”*[11]

[11] İbn Hanbel.

- İbnu Amr İbni'l-Âs anlatıyor:
- أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْمُؤَذِّنِينَ يَفْضُلُونَنَا.
- "Bir adam: "Ey Allah'ın Rasûlü! Müezzinler (sevapça) bizden üstün oluyorlar. (Onlara yetişmemiz için ne tavsiye edersiniz?) diye sordu. Rasulullah:
- قُلْ كَمَا يَقُولُونَ، فَإِذَا انْتَهَيْتَ فَسَلْ تُعْطَهُ.
- *Onların söylediklerini sen de tekrar et. Bitirip sona erince dilediğini iste, sana da (aynı sevap) verilecektir" cevabını verdi.*[12]

[12] Ebu Davud.

- Rasulullah buyurdu ki:
- إِذَا قَالَ الْمُؤَذِّنُ: اَللَّهُ أَكْبَرُ اَللَّهُ أَكْبَرُ فَقَالَ أَحَدُكُمْ: اَللَّهُ أَكْبَرُ اَللَّهُ أَكْبَرُ.
- *“Müezzin, "Allahu ekber Allahu ekber" deyince sizden kim samimiyetle, "Allahu ekber Allahu ekber" derse;*
- ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،
- *sonra müezzin: "Eşhedu en lâ ilâhe illallah" deyince, "Eşhedu en lâ ilâhe illallah" derse;*
- ثُمَّ قالَ: أشْهَدُ اَنَّ مُحَمّدًا رَسولُ اللّهِ. قالَ: أشْهَدُ أَنَّ مُحَمّدًا رسولُ اللّهِ،
- *sonra müezzin: "Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah" deyince, "Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah" derse;*
- ثُمَّ قالَ: حَيّ عَلى الصّلاَةِ. قالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّهِ،

- *sonra müezzin: "Hayye ala'ssalât" deyince "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" derse;*
- **ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلى الفَلاحِ. قالَ: لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إلَّا بِاللّهِ.**
- *sonra müezzin: "hayye ala'lfelâh" deyince, "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" derse;*
- **ثُمَّ قالَ: اللّهُ أكْبَرُ اللّهُ أكْبَرُ قالَ: اللّهُ أكْبَرُ اللّهُ أكْبَرُ،**
- *sonra müezzin: "Allahu ekber Allahu ekber" deyince, "Allahu ekber Allahu ekber" derse;*
- **ثُمَّ قالَ:لا إلهَ إّلا اللّهُ. قالَ: لا إلهَ إّلا اللّهُ مِنْ قَلْبِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ.**
- *sonra müezzin: "Lâilâhe illallah" deyince "Lâilâhe illallah" derse cennete girer.''*[13]

---

[13] Müslim.

Ezan Bitince Okunacak Dua:

- Rasulullah buyurdu ki:
- إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ.
- *"Ezanı işittiğiniz zaman müezzinin söylediğini aynen (kelime kelime) tekrar edin.*
- ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلاَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا
- *Sonra bana salât u selâm okuyun. Zîra kim bana salât u selâm okursa Allah da ona on misliyle rahmet eder.*

- ثُمَّ سَلُوا اللَّهَ لِيَ الْوَسِيلَةَ فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ يَنْبَغِي أَنْ تَكُونَ إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ، وَأَرْجُوا أَنْ أَكُونَ أنَا هُوَ؟ فَمَنْ سَأَلَ اللَّهَ لِيَ الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ.

- *Sonra benim için el-Vesîle'yi taleb edin. Zîra o, cennete bir makamdır ki, mutlaka Allah'ın kullarından birinin olacaktır. Ona sahip olacak kimsenin ben olmamı ümid ediyorum. Kim benim için Allah'tan el-Vesîle'yi taleb ederse, şefaat kendisine vâcib olur."*[14]

---

[14] Buhari.

- Rasulullah buyurdu ki:

- **مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءُ: اَللَّهُمَّ رَبَّ هذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا اَلَّذِي وَعَدْتَهُ**

- *"Ezanı işittiği zaman kim: " Ey bu eksiksiz davetin ve kılınan namazın sahibi! Muhammed'e Vesîle'yi ve fazîleti ver. O'nu, va'adettiğin makam-ı Mahmûd üzere ba's et (dirilt)" derse, ona Kıyâmet günü mutlaka şefaatim helal olur."*[15]

---

[15] Buhari.

- Rasulullah buyurdu ki:

- مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرسُولُهُ ، رَضِيتُ بِاللَّهِ ربًّا ، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا ، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا ، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ

- *“Kim müezzini işittiği zaman: Tek olan ve ortağı bulunmayan Allah’tan başka ilâh olmadığına, Muhammed’in O’nun kulu ve rasûlü olduğuna şahitlik ederim. Rab olarak Allah’tan, rasûl olarak Muhammed’den, din olarak İslâm’dan razı oldum, derse, o kimsenin günahları bağışlanır.”*[16]

---

[16] Müslim.

Ezan ve Kamet Arası Beklemek:

- Hz. Câbir anlatıyor: "Rasûlullah, Bilâl'e şöyle dedi:
- إِذَا أَذَّنْتَ فَتَرَسَّلْ، وَإِذَا أَقَمْتَ فَأَحْدِرْ، وَاجْعَلْ بَيْنَ أَذَانِكَ وَإِقَامَتِكَ قَدْرَ مَا يَفْرُغُ آكِلُ مِنْ أَكْلِهِ، وَالشَّارِبُ مِنْ شُرْبِهِ، وَالْمُعْتَصِرُ إِذَا دَخَلَ لِقَضَاءِ حَاجَتِهِ. قَالَ: وَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِى
- *“Ezan okuduğun zaman ağır ağır oku. İkâmet getirdiğin zaman da peş peşe serî oku. Ezanla ikâmetin arasına, yemek yiyenin yemeğinden, içenini içmesinden, üzerine sıkışarak helaya girmiş olanın heladan çıkacağı bir zaman fasılası koy " diye talimat verdi. Şunu da ilave etti: "Beni görünceye kadar da (ikâmet için) kalkmayın.”*[17]

---

[17] Tirmizi.

Ezan ve Kamet Arası Dua Etmek:

- Rasulullah (sas) buyurdular ki:

- اَلدُّعَاءُ لَا يُرَدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ

- *“Ezan ile kamet arasında yapılan dua reddedilmez.”*[18]

[18] Tirmizi.

Ezan Bir Toplumun Müslümanlığının Alametidir:

- Hz. Enes anlatıyor: Peygamber bizleri bir kavim üzerine gazaya götürdüğü vakitlerde sabah olmadıkça ve beklemedikçe bize hücum ettirmezdi. Bekler, ezan sesi işitirse onlara saldırmaktan vazgeçerdi. Ezan sesi işitmezse üzerlerine baskın yapardı. Enes dedi ki: Bir gün Hayber'e doğru yola çıktık; nihayet geceleyin onların yurduna ulaştık. Sabah olup da bir ezan işitmeyince, Rasûlullah hayvanına bindi.
- Ben de Ebû Talha'nın hayvanının arka tarafına bindim. Benim ayağım muhakkak surette Peygamber'in ayağına dokunuyordu. Ora halkı sepetleri ve çapalarıyla bize doğru çıktılar. Peygamber'i gördükleri vakit: Muhammed; vallahi Muhammed ve ordusu! dediler.
- Enes dedi ki: Rasûlullah onları görünce şöyle buyurdu:

- " اللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ، خَرِبَتْ خَيْبَرُ، إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ {فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ}

- *"Allahu Ekber. Hayber harâb oldu. Biz bir kavmin yurduna indik mi, önceden uyarılmış olanların hâli yaman olur (Saffat, 177)"*[19]

---

[19] Buhari.

“Ezansız Semtler” Yahya Kemal Beyatlı

- Bugünkü Türk babaları havası ve toprağı Müslümanlık rüyası ile dolu semtlerde doğdular, doğarken kulaklarına ezan okundu, evlerinin odalarında namaza durmuş ihti-yar nineler gördüler. Mübarek günlerin akşamları bir minderin kö-şesinden okunan Kur'ân'ın sesini işittiler, bir raf üzerinde duran Kitabullah'ı indirdiler, küçücük elleriyle açtılar, gül yağı gibi bir ruh olan şan sahifelerini kokladılar. İlk ders olarak besmeleyi öğrendiler; kandil günlerinin kandilleri yanarken, ramazanların, bayramların topları atılırken sevindiler. Bayram namazlarına babalarının yanında gittiler, camiler içinde şafak sökerken tekbirleri dinlediler, dinin böyle bir merhalesinden geçtiler, hayata girdiler.
- Biz ki minareler ve ağaçlar arasında ezan seslerini işiterek büyüdük. O mübarek muhitten çok sonra ayrıldık, biz böyle bir sabah namazında anne millete tekrar dönebiliriz. Fakat minaresiz ve ezansız semtlerde

doğan, Frenk terbiyesiyle yetişen Türk çocukları dönecekleri yeri hatırlayamamayacaklar!

Ezan ile İlgili Fıkhi Hükümler:

- Ezan namaz vakti girdikten sonra okunmalıdır; vaktinden önce okunursa iadesi gerekir. Hanefî ve Şâfiîler'e göre ezanın sahih olması için niyet şart değildir; Mâliki ve Hanbeliler ise niyeti şart koşarlar.
- Ezan Arapça sözleri ve bilinen tertibiyle okunmalıdır. Hanefî ve Hanbelîler'e göre ezanın Arapça'dan başka bir dilde okunması caiz değildir. Şafiî mezhebine göre ise Arapça bilmeyen yabancıların ezanı asıl şekliyle okuyabilen birinin bulunmaması halinde kendi dillerinde ezan okumaları mümkündür.
- Hanefî ve Şafiî mezheplerindeki hâkim görüşe, Mâliki ve Şia'dan İmâmiyye mezhepleriyle Ahmed b. Hanbel'den nakledilen bir rivayete göre ezan okumak sünnet-i müekkededir. Şafiî mezhebindeki bir görüşe göre farz-ı kifâye, bazı Hanefî âlimlerine göre de vaciptir. Hanbelîler ise bir yerleşim yerinde ezan okunmasını farz-ı kifâye kabul ederler.

Cuma namazı kılınan yerleşim merkezleri konusunda Mâlikîler de bu görüştedir.

- Şafiî, Mâliki ve Hanbelî mezheplerine göre ezanda tertip vaciptir; sözlerinin sırası değiştirildiği takdirde yeni baştan okunması gerekir. Tertibi sünnet sayan Hanefîlere göre ise sıranın bozulduğu yerden alınarak devam edilir.
- Ezanı erginlik veya temyiz çağına gelmiş bir kimse okumalıdır. Gayri mümeyyiz çocuğun okuyacağı ezan geçersizdir. Ayrıca müezzinin ezan sırasında konuşması mekruhtur. Çokça konuşma veya uzunca susma suretiyle ezan sözleri arasına fasıla girmesi halinde ise baştan tekrar edilmesi gerekir. Ezan okuyan kişi kendisine verilen selamı almaz.
- Ezan farz olan namazlar için okunur. Camide okunan ezan duyuluyorsa evlerde kılınacak namaz için ayrıca ezan okunmaz. Ezanın duyulmadığı uzak bir mesafede veya yerleşim merkezleri dışında bulunanlar da ezan okurlar.

- Cenaze namazı ile vitir, bayram, teravih, yağmur duası namazı ve farz-ı ayın olmayan diğer namazlar için ezan okunmaz. Farz namazlar dışında güneş tutulması vb. sebeplerle cemaatle kılınan namazlar için Hz. Peygamber zamanında ezan okunmamış, müslümanlar, "es-Salâte (es-salâtü) câmiaten" (cemaatle namaza geliniz) diye çağrılmışlardır.
- Yeni doğan bebeğin sağ kulağına hafif sesle ezan, sol kulağına da ikâmet okumak menduptur.
- Müezzinin sesinin gür ve güzel olması, ezanı ayakta ve yüksekçe bir yere çıkıp dinleyenlerin tekrarına imkân verecek şekilde yavaş okuması, sesin daha güçlü çıkmasına yardımcı olacağı için şehâdet parmaklarının uçlarını kulaklarına götürmesi veya ellerini kulaklarının üzerine koyması, kıbleye yönelmesi, "Hayye ale's-salâh" derken yüzünü sağa, "Hayye ale'l-felâh" derken de sola çevirmesi, dinî hassasiyet sahibi ve abdestli olması müstehaptır.

- Ezanı işiten bir müslüman müezzinin sözlerini ondan sonra tekrar eder. Ancak, "Hayye ale's-salâh" ve "Hayye ale'l-felâh'ta bunlann yerine "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" (bütün değişimler, bütün güç ve hareket Allah'ın iradesiyle mümkündür) cümlesini tekrar eder.
- Sabah ezanında ilâve edilen, "es-Salâtü hayrun mine'n-nevm" cümlesine de, "Sadakte ve berirte" (doğru ve haklı söyledin) diye karşılık verilir. Ezan okunduktan sonra özürsüz olarak namaz kılmadan camiden çık-mak Hanbelîler'e göre haram, Şâfiîler'e göre de mekruhtur.
- Kaza namazlarının birincisi için ezan ve kamet sünnettir. Geri kalanlar için ezan okumakta muhayyerdir(serbesttir), yani dilerse okur dilerse okumaz. Yolcunun kameti terk etmesi mekruhtur, ama ezanı terk etmesi mekruh değildir. Evde ezan okuyan kimse kendi işiteceği seste okur, fakat biraz seslenir.

- Abdestsiz ezan okumak mekruh değildir. Cünup kimsenin ezanı mekruhtur, iade edilir. Ancak cünup kimse ezan okununca dil ile icabet etmesi gerekir. Çünkü bu icabet ezana değil, müezzinedir.
- İkâmet sözleri de ezanda olduğu gibidir; ancak burada, "Hayye ale'l-felâh"tan sonra "Kad kameti's-salâh" (namaz başlamıştır) cümlesi iki defa tekrar edilir.
- Şiîler'de ise "Hayye ale'l-felâh'tan sonra "Hayye alâ hayri'l-amel" (amelin hayırlısına geliniz) cümlesi ilâve edilerek iki defa tekrarlanır. Şiî kaynaklarına göre bu ibare başlangıçta ezan metninde yer almakta iken Hz. Ömer, müslümanların daha çok namaza yönelip cihadı terk etmemeleri için onu metinden çıkarmıştır.
- Şiî çevrelerde ikinci şehâdet cümlesinden sonra iki defa okunan, "Eşhedü enne Aliyyen veliyyullah" veya "Eşhedü enne Aliyyen emîrü'l-mü'minîne hakkan" (meşru devlet başkanının Ali olduğuna şehâdet ede-rim) gibi ifadeler Şîa'nın meşhur ve sahih rivayetlerinde yer almaz ve

ezanın sözlerinden sayılmaz. Bununla birlikte bu cümlelerin okunması Şiî âlimleri arasında fiilî bir tasvip görmüş ve yaygınlık kazanmıştır.

- Sabah ezânında "Hayya'ala'l felâh" cümlesinden sonra iki defa "Es-Salâtu Hayrûn mine'n-Nevm" denir. Zira rivayet edilmiştir ki; Hz. Bilâl (ra) Resûl-i Ekrem (sav)'e gelip, onu uyur halde bulduğunda "Es-Salâtu Hayrûn mine'n-Nevm" (Namaz uykudan hayırlıdır) demiştir. Bunun üzerine Rasûlullah (sav): *"Bu ne güzel sözdür, sen bu sözü ezânında oku"* buyurmuş ve sabah namazına tahsis etmiştir.
- Hz. Peygamber ve ilk iki halifesi zamanında cuma günleri sadece hutbe-den önce bir iç ezan okunurdu. Hz. Osman devrinden itibaren cuma namazı için halkın önceden uyarılması amacıyla namaz vakti gelince dışarıda da ezan okunmaya başlandı.
- İslâm'ın şiarı ve müslüman varlığının sembolü olarak kabul edilen ezanı terk etme hususunda söz birliği içinde bulunan müslüman bir şehir veya bölge halkına karşı başka bir çözüm şekli bulunamadığı takdirde savaş

açılmasının gerektiğine dair ittifak halinde olan İslâm hukukçuları ezanın dinî hükmü konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.

- Türkiye'de akşam ezanlarının diğer ezanlara göre daha hızlı okunmasının İslami açıdan bir dayanağı yoktur. Kıyametin akşam vakti gerçekleşeceğinden dolayı namazı bir an evvel eda etme düşüncesinden kaynaklanan bu hareket diğer dünya ülkelerinde bulunmamaktadır.

Sala Okumak:

- Salâ, bazı kaynaklara göre Fatimiler zamanında Mısır'da, bazı kaynaklara göre ise Hz. Ömer'in torunu Abdülaziz döneminde Emevilerin zamanında okunmaya başlamış.
- Osmanlı, bu geleneğe diğer Müslüman toplumlardan daha çok sahip çıkmış. Dinleyenin ve okuyanın içini titretecek formlarda bestelemiş. Eskiler hem sözlerinden hem de makamından okunan salânın cenaze salâsı mı yoksa haber salâsı mı, cuma salâsı mı olduğunu anlarmış.
- Osmanlı döneminde zamansız bir şekilde okunan ezan ve sonra arda arda okunan salalar mutlaka olağan üstü bir durumun habercisiydi. Eğer gece vakti, ya da namaz vakti değilse birden ezan ve salanın okunması halkı doğru salanın okunduğu yere çeker ve neler olduğunu öğrenmeye çalışırdı. Osmanlı döneminde olağan üstü durumlarda sala ve ezan okunması geleneği birçok Padişahlar tarafından uygulanmıştır.

- Her salanın farklı anlamı vardır. Her sala aynı makamda okunmaz. Halk müezzinin okuduğu saladan, cenaze mi var, düşman mı geliyor, isyan mı çıktı, ya da Padişah mı tahta çıktı, düğün mü var mutlaka anlardı. İşte burada iş müezzinin musiki bilgisine ve sesinin güzelliğine kalıyordu.
- Şu anda sala okuma geleneği unutulmuş olsa da İstanbul halkı başta olmak üzere Anadolu insanı salayı Kurtuluş Savaşı ve Milli Mücadele yıllarından iyi hatırlar. Zira İzmir'in işgali İstanbul'da gündüz vakti sala ile duyurulmuştur. Yine İstanbul'un işgalinde birçok şifreli mesajlar sala ile verilmiş. Halka Kuva-i Milliye'ye destek verilmesi mesajı verilmiştir. Maraş, Urfa, Antep ve diğer birçok illerimizin düşman tarafından işgalinde ve düşmana karşı birlik olunmasında sala ve ezan okunma geleneği kullanılmıştır…

Minare

- Sözlükte "ışık veya ateş çıkan / görünen yer" anlamındaki Arapça menâreden gelmektedir; bazı bölgelerde aynı anlamda mi'zene de (ezan okunan yer) kullanılmaktadır. Minarelerin kökeninin Orta Asya ve İran'daki işaret ve haberleşme (ateş) kulelerine, Suriye'deki gözetleme ve çan kulelerine, Akdeniz ülkelerindeki deniz fenerlerine veya doğudaki Hint zafer âbidelerine dayandığına ilişkin farklı görüşler vardır.
- Hz. Peygamber döneminde Mescid-i Nebevî'nin kıble tarafında Bilâl-i Habeşî'nin ezan okumak için üzerine iple tırmanarak çıktığı "üstüvâne" (silindir) denilen özel bir yer bulunmaktaydı. Minarenin ilk şekli olarak düşünülebilecek bu yerin dışında mescidin çevresindeki bazı yüksek yerler kullanılıyordu. Camiye ilk minareyi ekleyen kişi Emevî Halifesi I. Muâviye'nin Mısır valisi Mesleme b. Muhalled'dir. Mesleme, Mısır fâtihi Amr b. Âs'ın Fustat'ta yaptırmaya başladığı, fakat bitiremediği

Amr b. Âs Camii'ni tamamlatırken binanın köşelerine birer minare koydurmuştur (53/673).